

DOSYA: MİMARLIK EYLEMİNİN GELİŞİMİ VE ÇERÇEVESİNİN BELİRLENMESİ

Mimarlık ve Eğitim Kurultayları'nın altıncısı, Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi'nde 16-18 Kasım 2011 tarihinde gerçekleştirildi.

KHK'ler ve Uygulama Alanları Üzerine Değerlendirmeler

Güney Dinç, Avukat, Mimarlar Odası Hukuk Danışmanı

KHK süreçleri hakkında Mimarlık ve Eğitim Kurultayı'nda yapılan sunumlar ve açıklamalar içinde çok sayıda hukuksal yorumlar ve değerlendirmeler bulunuyor. Bu nedenle satır aralarından bir şeyler bularak beni çok rahatsız eden konularda bazı düşüncelerimi paylaşmak istiyorum.

KHK'ler Anayasa'nın 91. maddesinde hükümetlere tanınan ve adeta yasa çıkarma türünde sonuçları olan bir yetkidir. KHK'ler ile ne işler yapılır, hangi konularda uygulanır? Yeni Bakanlıklar kurulur, yeni genel müdürlükler kurulur, onların kadroları belirlenir, atanacak kişilerin aylıkları, çalışma koşulları, yasalar çerçevesinde saptanır. Örneğin memurların kazanımları hakkında emekli ve dönük çalışmaları yapılabilir. Aynı çalışmalar emekliler için yapılır. Yayımlanan son KHK'ler içinde böylesi de bulunmaktadır. Bunlar, özellikle de ivedi olanlar, süre yitirilmesine neden olacağı için, parlamentodaki yasa yapımı sürecine girmeden, yasa gücünde kararname dediğimiz ve hükümet yetkisindeki kararlarla çıkarılmaktadır. İmdi asıl önemli olan, Anayasa'nın 91. maddesinin KHK'lerle nelerin yapılamayacağına dair sınırlandırılmasıdır. Bizim bugünkü anahtarımız bence bu olmalıdır.

Ne diyor Anayasa'nın 91. maddesi? "Temel haklar, kişilik hakları ve ödevleri, siyasi haklar ve ödevler, KHK'lerle düzenlenemez." Yani, Yetki Yasası da çıkarılsa bu konularda düzenlemeler yapılamaz. Bu Anayasa'nın kesin buyruğudur, yani konuyu yanlış yorumlayanlar olabilir, görmeyenler, anlamayanlar olabilir, ama Anayasa'nın buyruğu budur. Aksi yöndeki görüş ve uygulamalar, Anayasa ile bağdaşmaz. Yerine göre Anayasa'nın çiğnenmesi anlamına gelebilir. Hareket noktamız bu doğrultuda olmalıdır.

Bu Kararnemeler neyi düzenliyor? Aynı numaralar, 646. ve 648. sayılı olanlara bir bakalım. Anayasa'nın 21. maddesi "konut dokunulmazlığı"nu ele alıyor. Anayasa'nın 35. maddesi "mülkiyet hakkı"nu koruyor. Burada sözüm yanlış anlaşılmasın: Konut dokunulmazlığına, mülkiyet hakkına aykırı KHK çıktıysa için değil, bu konular KHK'lerle düzenlenemeyeceği için Anayasa ile uyumsuzluk bulunmaktadır. Yani hakkın

içeri i açısından aykırılık aranmayacaktır. Bu KHK'ler Anayasa'nın yetki tanımadı ı hakları düzenlemi tir.

Mülkiyet hakkının bir yönüne daha de inmekte yarar var. Mimar, mühendis dostlarımızı veya her türlü i te çalı an insanları ilgilendirecek bir ba ka ek daha yapmamız gerekiyor. Anayasa'nın 90. maddesine 2004 yılında son bir bent eklendi ve özetle denildi ki: Uluslararası onanmı sözle meler ile ulusal hukuk arasında bir çeli ki olursa, ulusal hukuku uygulamayacaksın, uluslararası temel insan hakları belgelerini uygulayacaksın. Temel hak ve özgürlükleri ele alan uluslarüstü anla malar, Türkiye'de bir yasa ile onandıkları zaman, Anayasal kural gücüne ula maktadır.

Üzerinde duraca ımız uluslararası belge, çok sık adını duydu umuz, ulusal uygulamaya dönük kurallar içeren Avrupa nsan Hakları Sözle mesi'dir. Sözle medeki iki konu, bugün ele aldı ımız sorunların çözümüne ık tutabilir. Birincisi, Sözle menin 6. maddesindeki "adil yargılanma"ya ili kin kurallardır. Yargılamalar her ko ulda adalete uygun olmalıdır. Ayrıntıya girmeden adil yargılanmanın önemine de inmekle yetiniyorum. kinci ve daha önemli dayanak, Sözle menin 1 numaralı ek protokolünün 1. maddesindeki "mülkiyet hakkı" tanımı ve Avrupa nsan Hakları Mahkemesi'nce yorumlanma biçimidir.

Sözle medeki "mülkiyet hakkı" tanımı, yalnız bir eylere sahip olmak, mal mülk edinmek olayı de ildir; kazanılmı bütün hakları içerir. Yani ben avukatım, benim avukatlı ım mülkiyet hakkı kapsamındadır. Mimarınız, mühendissiniz, müteahhitsiniz; bütün bu yetileriniz Avrupa nsan Hakları Sözle mesi ba lamında "mülkiyet hakkı" içinde tanımlanır ve bütün uyu mazlıklar da bu çerçevede çözüür.

O zaman tartı tı ımız KHK, biraz önce dedi im, Anayasa'nın mülkiyet hakkının KHK'lerle düzenlenemeyece ine ili kin 35. maddesine aykırıdır. Evet, KHK'ler mimarlık, mühendislik mesle inin uygulanmasına dönük konuları düzenledi i için Anayasa'nın 35.maddesine aykırıdır. Bu konular KHK'lerle düzenlenemez. Nasıl düzenlenemez? Anayasa'nın 91. maddesi ve 90. maddesi bunu öngörüyor. O zaman bu i in ba ından yanlı , sakat ve Anayasa'ya aykırı oldu u görü ündeyim.

Meslek kurulu larıyla ilgili KHK'nin neden oldu u sorunlara çok az de inece im. Anayasa'nın 135. maddesinin öngördü ü sistemde bir denetim süreci de var. Ne diyor meslek kurulu larıyla ilgili? Anayasa, "Devletin denetimine ili kin kurallar kanunda düzenlenir" diyor.

imdi son günlerde çok tartı lan bir deyim var. Hükümet kim, devlet kim? Özellikle mralı muhabbetleri sebebiyle çok duyuyoruz bunları. imdi ne olmu bu KHK'de? Anayasa'nın 135. maddesine göre, devletin denetimi söz konusudur. Ama onun yerine bir Bakanın denetimini koymu lardır, bu yanlı tir.

kinci olarak, daha da ileri gitmi lerdir, üyelerin sicillerini tutmaya kadar varan düzenlemeler ile üyelerin denetimi de yine aynı Bakanın yetkisine verilmi tir. Bu da yanlı tır, çünkü üye denetimi, i te biraz önce okudu umuz Anayasa'nın 135. maddesine göre meslek Odalarına tanınmı bir görevdir. Burada da Odaların haklarına çok açık bir müdahale söz konusudur.

Yalnız bir noktayı vurgulamak isterim: Mimarlar ve mühendisler, yalnız mimar ve mühendis Odalarının üyeleri de ildir. Bu i te çalı an müteahhitler var, irketleri olanlar, ticari kurulu lar var. Anayasa'nın 135. maddesi kapsamında da Türkiye'de sanayi Odaları var, ticaret Odaları var. Hani onlara da neredesiniz sorusunu getirmek ihtiyacını duyuyorum, çünkü hiç haberleri yok gibi geliyor bana. Aslında onların en önemli meslek komitelerinden birisi de in aatçılardır, mimarlardır, mühendislerdir.

648 sayılı KHK'deki düzenlemelerde oldukça kapalı tanımlarla gelmi ler. Örne in 1.maddenin h bendi diyor ki: "Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan veya mülkiyeti hazineye, kamu kurum veya kurulu larına ya da ki ilere ait olan [...]" Bu kadar uzun lafa lüzum yok, "Türkiye'deki bütün ta ınmazlar" dedi imiz zaman i biter, bo una uzatıp u ra mı lar. Devam etti imiz zaman görüyoruz ki, " stedi im planı ben yaparım, ruhsatı da ben veririm, oturma raporunu da ben veririm" anlamını içeriyor.

KHK böyle diyor ya, aslında bu yapılamaz, çünkü olanaksız. Bütün Türkiye belediyelerinin, bütün meslek Odalarının, herkesin, her yerin, u ra tı ı alanların bütün planlamasını yapmak, uygulamak ve uygulamak mümkün de il. Bakanlı ın onca i i üstlenecek elemanı ve örgütlenmesi yok. O zaman nedir bu düzenlemenin anlamı? "Ben istedi imi yaparım, ben istedi im planı yaparım, ayrıcalık da yaparım" demektir.

Burada bir yanlı lı a kapılmayalım, yani KHK'yi ele tirirken "Ayrıcalıklı imar planına yol açıyor, ayrıcalık yapıyor" denmemeli. Artık bundan sonra, "Ben ayrıcalık yaparım" diyen biri var kar ımızda, "Ben ayrıcalık yapaca ım" diyen bir yetke. Olayın böyle algılanması gerekti ini dü ünüyorum.

Mimarlar Odası zmir ubesi'nin soka ına geldi im zaman bakıyorum, limandaki koca koca kurvaziyer gemiler, yapıların da üstünden geçerek kar ımıza çıkıyor. Büyüklükleri, nasıl üretildikleri ilgimi çekiyor. Adliyeye giderken taksi viyadükün üstüne geldi inde bütün liman ayakaltında, baktım kurvaziyerlerden birini yük indirme yerine

çekmi ler, oldukça kocaman bir gemi, beyaza boyanmış ve kat kat... Neden bu gemiyi yük gemilerinin arasına almışlar diye sordu umda, taksit sürücüsü, "O gemide yolcu taşıyorlar, o angusların kurvaziyeri. Ayda bir-iki defa buraya angus getiriyor" dedi.

Bunu neden söylüyorsunuz? Çünkü ele tirdi imiz KHK ile mar Yasası'nın 27. maddesinde yapılan değişikliği anımsadım. İmdi KHK'lerle çok ilginç yasa değişiklikleri yapılıyor. Mera, yaylak ve kılakların geleneksel kullanım amacı dışında kullanılmasına olanak sağlanıyor. Bu tür işlemler için ihtiyaç fazlalığından söz edilmiyor. Geleneksel kullanımın dışına çıkma gereksinimini belirleme yetkisi valiliklerin komisyonlarına bırakılıyor. Efendim, meraysa meradır, yaylaksa yaklaktır, kılaksa kılaktır, bunun fazlalığının bile konusu olmaması gerekir. Çünkü zamanı, kılakların ya amına göre belirleyemezsiniz. Toplumsal yaşam 3, 10, 50, 100 yıl değil ki. Toplumsal geleceğe dönük bir gereksinim varsa, fazlalıktan söz edilemez. O zaman bireysel istemler için bu alanlara el atıldığını benimsemek durumundayız. Yasal düzenleme "Benim işime yarıyor" anlayışının ürünüdür, kılak dönüktür.

Böyle olmaması gerekir yasaların. Kılaklı kullanım var burada: Birisi kamunun yer ihtiyacı için, bir kısmı da kamunun ihtiyacı olmayan yerler için. Kamunun gereksinimi olmayan yerler, 27 yıla kadar talep sahiplerine kiraya verilecekler. Kimse bu talep sahipleri, ayrıca onlar için buraların planlarını da devlet yapacak. Böyle bir yasanın uygulamasına geçildiği zaman, örneğin zmir'de il boyutunda çevremize baktığımız zaman Kaz Dağları'ndan başlayan, Kozak Yaylası'nda, Karıyaka'mızın, zmir'in Yamanlar Dağları'nda, Spil eteklerinde, Ödemiş, Gölcük gibi bütün yaylalarda, meralarda, artık bol bol dağ evleri, dağ turizmi, av turizmi, temiz hava rehabilitasyonu gibi daha pek çok yapıların kümelenmesini, geliştirmesini görürüz. O zaman ben de diyorum ki, artık yalnız angus, montafon gemileri değil, artık küçükbaş hayvanlar için bile kruvaziyer gemilerinin sık sık limanlarımıza geldiklerini göreceğiz.

KHK konusunu Anayasa Mahkemesi nasıl değerlendirecek? Kanımca, öncelikle KHK'lerle yapılamayacak konuları ele almalıdır. Anayasa Mahkemesi, KHK'lerle neler yapılamaz, hangi alanlarda düzenleme yapılamaz konularına bakmalıdır. Sonra ikinci bir süzgeç geliyor, bu KHK'ler, genel olarak bütün yasaların sınırdışı ölçekten geçebilecek mi? Bir de böyle Anayasa'ya aykırılık savının incelenmesi gerekiyor.

Geçmiş yıllarda bu tür KHK'lerin Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmesine tanıklık, bunun örnekleri çok. Ancak bu defa iptal edilir mi? Onu bilemiyorum. Sonuç olarak diyoruz ki, doğru olan, hukuksal sorunlarımızın başsız, yansız, ulusal yargı kurullarımızın kararlarıyla doğru sonuçlara vardırılmasıdır. Ancak, 12 Eylül 2010 günü yapılan Anayasa değişikliği halkoylamasından sonra (burada "yetmez ama evet" diyen dostlara da selamımı gönderiyorum) ve 12 Haziran 2011 tarihli seçimlerden sonra ben Türkiye'de erkler ayrılığı ilkesinin son bulduğunu görüyorum. Türkiye'de erkler ayrılığı ilkesi kalmamıştır, taşaklar yerine oturmuştur. O zaman geriye elimizde ne kalıyor? Bu değişikliklerden sonra bazı yerlerdeki kılakların hak ve adalet anlayışıyla, toplumun kendi oylarıyla gerçekleştirdiği bu yapıya tahammül gücüne kalmıştır geleceğimize.

Bu içerik 1409 defa görüntülenmiştir.